

HELEN CLARKE: *The Archaeology of Medieval England*. London, British Museum Publications, 1984. 224 s., 96 fig. 12.95 £.

I de senere år er middelalder-arkæologien blomstret op over store dele af Europa. England er et af de lande, hvor der er sket mest i faget, og som med denne bog også er først til at præsentere en fremstilling af resultaterne dér. Den særdeles kompetente forfatter er lekturer i middelalder-arkæologi ved University College London.

Bogen rummer foruden Introduction (s. 9–13) seks hovedkapitler: 1. The Countryside (s. 15–62), 2. Parish Churches (s. 63–80), 3. Monasteries (s. 81–104), 4. Castles (s. 105–127), 5. Craft and Industry (s. 129–165), og 6. Towns and Trade (s. 166–194). Derefter følger noter samt en bibliografi på 503 titler (s. 195–219) og til slut et kombineret sted- og sagregister (s. 221–24).

I introduktionen gøres rede for bogens baggrund og målsætning. Kronologisk dækker den tiden 1066–ca. 1500, og der sigtes mod brede oversigter for at vise, hvad man ved – og vil kunne få at vide – om det middelalderlige England på grundlag af arkæologiske kilder. Skriftlige kilder og almen historie inddrages dog naturligvis som baggrund. Bogen kan på de 224 sider selvsagt ikke komme ind på alle de områder, hvor det nye fag har leveret interessante resultater. Vigtige emner som f.ex. katedraler, mad og drikke, leveforhold i byer (der efterhånden er ganske velbelyst gennem naturvidenskabelige undersøgelser) er valgt bort. Metodisk bekender forfatteren at være indædt modstander af »New Archaeology« (jfr. f.ex. diskussionerne herom i *25 Years of Medieval Archaeology*, D. Hinton ed., University of Sheffield 1983).

Helen Clarke har med denne bog ydet en pionérindsats, ikke blot til glæde for middelalder-arkæologien, men også for andre middelalder-discipliner, herunder ikke mindst historie. I klar form og med velvalgte illustrationer får man et overblik over mange års og mange personers forskningsindsats på væsentlige områder af faget, og set på europæisk baggrund. Via noter og litteratur får man mulighed for at trænge dybere ned i enkeltproblemer. Metodiske overvejelser indgår tit i fremstillingen, mange afsnit har diskussionspræg, tolkningsproblemer er ikke skjult, og forfatterens personlige holdning til udøvelsen af faget heller ikke. Bl.a. efterlyses en overordnet, landsdækkende forskningsstrategi for at få maksimalt udbytte af de mange udgravninger, der næsten alle er foranlediget af praktisk betingede behov – lige som i Danmark er forskningsbetingede udgravninger få. Tit peges også på det ønskelige i at gå nye veje i udforskningen af et traditionelt område: f.ex. at undersøge klostres økonomibygninger og borges »ladegårde« i stedet for fortsat at koncentrere sig om anlæggenes henholdsvis kirkelige og forsvarsmæssige dele.

Trods den emnemæssige selektion giver bogen også en interessant profil af engelsk middelalder-arkæologi op til i dag. Der er mange ligheder med dansk, men man bider bl.a. mærke i, at kirkearkæologi er et ret nyt område, mens det herhjemme altid har været en af fagets grundpiller. Andre forskelle er betinget af et vidt forskelligt kildegrundlag i de to lande forårsaget af bl.a. forskellige bevaringsforhold, eller forskelle kan skyldes, at faget er vokset frem på noget forskellig baggrund i de to lande og er organiseret på noget forskellig vis. Når vi engang får en bog om middelalder-arkæologien i Danmark, bliver de sikkert vægtet på en lidt anden måde.

Dette må bestemt ikke opfattes som kritik af nærværende bog – hvad angår

middelalder-arkæologi har hvert land i en vis udstrækning stadig sit eget præg. »The Archaeology of Medieval England« giver et fortrinligt indblik i udforskningen af Englands umådeligt rige og varierede arkæologiske kilder. Afslutningsvis skal desuden bemærkes, at mange af de behandlede problemstillinger og resultater er umiddelbart relevante også for andre geografiske områder, heriblandt Danmark.

Else Roesdahl

ERLAND HJÄRNE: Land och ledung. Ur Erland Hjärnes historiska författarskap utgivet av GÖSTA ÅQVIST. Bd. I-II. Rättshistoriskt bibliotek Bd.31-32. Stockholm, A. B. Nordiska bokhandeln, 1979-81. 381 + 402 s.

Dette århundredes svenske forskning i ledingens historie har gennemgået en national særudvikling, hvor ejendommelige metoder er blevet opretholdt, som har ført til resultater, der er svært fattelige for andre. Som udgangspunkt kan man betragte en artikel af Sven Tunberg: *Till Svearikets äldsta historia* (Fornvännen 1920); her fremhæves det, at den svenske flådemagt har været kendt siden Tacitus's beskrivelse, og det hævdes, at hovedlinierne i ledingens mere end tusindårige udvikling frem til landskabslovenes nedskrivning omkring år 1300 burde kunne fremgå af en omhyggelig granskning i disse sene tekster. Tunbergs elev, Gerhard Hafström, har i sin disputats *Ledung och marklandsindelning* (1949) og i en artikel i *Historiska studier tillägnade Nils Ahnlund* (1949) virkeliggjort hans program – og er så siden blevet efterfulgt af Carl Axel Ekbohm: *Viennetionde och hundaresindelning* (1974) (anmeldt i dette tidsskrift bd. 81, p. 306). Den første til at tage handsken op efter Tunberg var imidlertid Erland Hjærne, som i 1928 udarbejdede et tusind sider stort manuskript om ledingen og dermed beslægtede emner, da han søgte professorat i Uppsala. Efter at være blevet professor fik Hjærne ikke tid til at udgive manuskriptet, der kun blev kendt gennem referater og mindre uddrag. Først som pensioneret beskæftigede han sig atter med manuskriptbunken, ønskede endnu i 1955 at se den udgivet, men kom i sine sidste år frem til sin død i 1969 i stadig dybere tvivl om teksternes videnskabelige værdi. Gösta Åqvist og Rättshistoriskt bibliotek har dog ment at tjene Hjærnes minde ved at optrykke de syv afhandlinger posthumt under den fælles titel *Land och ledung I-II* (1979-81). Til indledning giver Gösta Hasselberg en biografi med oplysninger om manuskripterne tilblivelse og om Hjærnes øvrige forfatterskab.

Hjærnes hovedtese om den svenske leding er, at hver upplandsk ættebygd (som senere skulle kaldes »hundare«) oprindeligt har været tredelt og har udrustet tre ledingsskibe; da der kun har været tolv havner i hver »treding«, har den alleroprindeligt blot udrustet et lille tolvårers fartøj. Senere skal dog hver treding have bestået af to »tolfter« og skal have stillet 2 × 12 mand på et fireogtyve-årsers skib. På dette stadium skal kystegnene mod Østersøen efter at være dukket op af havet være blevet så tæt bebyggede, at de bygder, der lå nærmest kysten, kunne udskille endnu et »skibslag«, hvorved de nydannede kystnære skibslag kom til at udgøre området »Roden« (en tanke overtaget fra Sven Tunberg). Fireogtyve-årsers-skibet har for Hjærne haft dybtgående betydning i hele Skandinavien. Ligesom Guterlovens og den norske Bjarkeyarrets handelsskib skal dette tidlige ledingsfartøj have været delt i fire store rum, hvert ledet af en »redemand«. Efter